

openlucht
klassen

Ideeënboek

Beste lezer,

VOK, de vereniging voor openluchtklassen, staat scholen bij in de organisatie van meerdaagse extra-muros activiteiten in binnen- en buitenland.

Wij helpen scholen niet alleen bij de praktische en logistieke organisatie maar ondersteunen hen ook bij de inhoudelijke aanpak. Hiervoor baseren we ons op de eindtermen en het leerplan Zin in Leven, Zin in Leren (ZILL) van Katholiek Onderwijs Vlaanderen.

Opdat je goed voorbereid op openluchtklas zou kunnen vertrekken, bundelden we een reeks losse ideeën over de mogelijkheden voor de verschillende leerdomeinen, allerhande werkvormen, de wettelijke bepalingen, de praktische organisatie, ...

Kortom, je vindt in dit boek een antwoord op heel wat vragen:

- Kadert een openluchtklas in het opvoedingsproject van onze school?
- Hoe pakken we de voorbereiding van de openluchtklas aan?
- Welke afspraken maken we met ouders en kinderen?
- Wat zijn de wettelijke voorschriften?
- Werken we wel volgens het nieuwe leerplan?
- Aan welke ontwikkelthema's en doelen besteden we zeker aandacht?
- Hoe gaan we om met de gevoelens van de kinderen?
- Welke kansen hebben wij tot religieuze animatie?
- Gaan we op sneeuwklas?
- Maken we ruimte voor media?
- Houden we een dagboek bij?
- ...

Zo kan je zelf aan de slag om al je ideeën voor de openluchtklas vorm te geven, net zoals de cowboy op de cover van dit boek, die droomt van een zebra en er dus zelf maar eentje creëert.

Wil je nog meer ideeën aangereikt krijgen, dan kan je terecht op onze website www.vok.be

We wensen je veel enthousiasme tijdens de voorbereiding en nog meer zin om er met de kinderen enkele dagen op uit te trekken.

Voorwoord.....	3
Inhoud.....	5
Inleiding.....	6
Openluchtclassen als wezenlijk deel van de schoolvisie.....	7
Wereldoriënterend onderwijs.....	8
Natuurexploratie.....	13
Het weer.....	22
‘Samen’ en ‘buiten’: uitdagingen voor de persoonsgebonden ontwikkeling.....	25
Voelen mag... voelen moet... voelen doet goed... ..	30
De gevoelswijzer.....	31
Domino vol gevoelens.....	32
Communicatiespel: ik ben ik.....	33
Gezocht... nieuwe vriend(in).....	34
De plus-emmer en de min-emmer.....	35
De praatbokaal.....	35
Wij voelen ons hartje kloppen.....	36
Afspraken maken is belangrijk.....	37
Een filosofisch gesprek voeren.....	38
En als we eens willen danken?.....	40
Een gebedsviering op openluchtclass.....	41
Muzische ontwikkeling.....	42
Ateliers: een leuke werkvorm op openluchtclass.....	44
ICT, een goed idee.....	46
Wiskunde buiten de schoolmuren.....	48
Een klas in de sneeuw.....	50
Organisatie van je openluchtclass.....	52
Stappenplan.....	53
Vooraf een bezoek aan het centrum?.....	54
Gezondheidsfiche.....	56
Wat zit er in mijn reistas?.....	57
Checklist voor de leraar.....	58
Evaluatieverslag.....	59
Maaltijden.....	60
Ideeën verzamelen door brainstorming.....	62
Een dagboek maken?.....	63
Bronnenlijst.....	71

Ik ben nieuwsgierig naar de wereld waarin ik leef.

Ik exploreer mijn omgeving en verwerf inzicht in de wereld in al zijn dimensies.

Wereldoriënterend onderwijs

Eigen aan wereldoriënterend leren is dat het leren gebeurt in nauw contact met de werkelijkheid. Deze wordt opgezocht en aangegrepen om erover te leren. Zo wordt 'leefstof' 'leerstof'.

Soms is de werkelijkheid te complex, te veraf, te groot, te klein, te lang geleden ... om ze rechtstreeks te ervaren. Dat kunnen we oplossen door ons te verplaatsen naar een context die toelaat om toch tot een rechtstreekse ervaring te komen. Scholen die hun leerlingen tijdens een openluchtklas naar de zee, de bergen, het bos of de boerderij brengen en kiezen voor een meerdaags verblijf, doen dat met een expliciet doel, namelijk: leren in de werkelijkheid. In de aanloop naar de openluchtklas, bij de verwerking ervan en ter plekke kunnen bijkomend allerlei didactische middelen worden ingezet, maar niets gaat boven die effectieve ervaring in de natuur, in de wereld rondom.

Onderzoekscompetentie ontwikkelen

Een openluchtklas kunnen we zien als een exclusieve kans tot het ontwikkelen van onderzoekscompetentie bij de leerlingen. Daarbij vormen nieuwsgierig zijn en kritische zin de basis van een onderzoeksgerichte levenshouding. Op openluchtklas trekken is meer dan een prettig samenzijn met de groep. Er dient intrinsiek belangstelling te zijn voor de nieuw te ontdekken omgeving, de geschiedenis en de eraan verbonden verhalen, de wijze waarop de mensen er leven en werken.

In het ontwikkelveld 'Ontwikkeling van oriëntatie op de wereld' worden zes ontwikkelthema's aangereikt die, verpakt in een variatie aan onderwijsarrangementen, doorheen verschillende onderzoeksvragen tijdens een openluchtklas aan bod kunnen komen:

- **Oriëntatie op samenleving:** Hoe leven de mensen hier? Hoe voorzien ze in hun levensonderhoud? Welke organisaties en verenigingen bestaan er? Op welke manier wordt er bestuurd? Wat is belangrijk en hoe blijkt dat uit wetten, regels of afspraken? Welke tekens zijn er: wapenschild, vlag of volkslied? ...
- **Oriëntatie op bewegingscultuur:** Wat doen mensen in hun vrije tijd? Welke sporten worden beoefend? Hoe functioneert bewegingscultuur? Wie participeert eraan? ...
- **Oriëntatie op tijd:** Wat gebeurde hier in het verleden? Welke sporen zijn er te vinden van dat verleden? Welke waren belangrijke gebeurtenissen? Hoe zien deze mensen de toekomst? ...
- **Oriëntatie op ruimte:** Wat is kenmerkend voor de geografische omgeving? Hoe hebben mensen zich daaraan aangepast? Wat kunnen we vertellen over het landschap? Hoe worden grenzen aangegeven of bewaakt? Hoe ziet de omgeving eruit op de kaart? Kunnen we een reisweg volgen, uitstippelen en verwoorden?...

- **Oriëntatie op natuur:** Welke fauna en flora treffen we aan? Hoe zijn mens, dier en plant aangepast aan elkaar en de omgeving? Hoe houden de soorten zich in stand? Wat bedreigt hen? Wat komt hen ten goede? Wat kunnen we te weten komen over het weer? Welke milieuzorgen zijn er? Hoe duurzaam springen de mensen hier om met de natuur? ...
- **Oriëntatie op techniek:** Welke technische systemen uit de verschillende toepassingsgebieden van techniek worden hier ingezet? Hoe werken ze? Welke energiebronnen of grondstoffen worden gebruikt? Welke invloed heeft techniek op de omgeving en op het leven van de mensen hier? ...

Een belangrijke motor voor die intrinsieke belangstelling voor de nieuwe omgeving zijn onderwijsarrangementen, gericht op actief exploreren en experimenteren. Bij zulke arrangementen worden de leerlingen gestimuleerd om zelf onderzoeksvragen te formuleren en na te denken over onderzoeksdaden die ze kunnen stellen om het antwoord te vinden. Primordiaal daarbij is dat het onderzoek ook wordt uitgevoerd en de bevindingen worden gedeeld en onthouden.

In het leerplan vinden we in verband daarmee doelen terug in het ontwikkelveld 'Ontwikkeling van initiatief en verantwoordelijkheid', specifiek bij het ontwikkelthema 'Onderzoekscompetentie'. De te verwachten leeruitkomst is hierbij: "Ik ben nieuwsgierig en kritisch. Ik wil en kan de wereld rondom mij onderzoeken." Vertaald in doelen betekent dit dat we willen dat leerlingen tijdens de openluchtklas:

IVoc1

Nieuwsgierig zijn naar en bereidheid tonen om het nieuwe te ontdekken en erover te leren

- 2,5 - 12 Zich onbevangen en spontaan openstellen voor het nieuwe - zich laten inpalmen door verrassende dingen rondom hen - zich in het verkennen en beoordelen van nieuwe dingen niet laten leiden door clichés en vooroordelen
- 2,5 - 12 De wereld aandachtig en met een gerichte interesse tegemoet treden - zich verwonderen over elke nieuwe ontdekking - op zoek gaan naar vertrouwde herkenningspunten en houvast
- 2,5 - 12 (Aangeboden) kansen om te exploreren en te experimenteren aangrijpen
- 2,5 - 12 Nieuwe ervaringen met anderen delen

IVoc2

Exploreren en experimenteren in de wereld rondom zich

- 2,5 - 12 Genieten van exploreren en experimenteren - een onderzoekgerichte houding aannemen
- 2,5 - 12 De wereld rondom zich speels, fantasierijk en onbevangen exploreren - bereidheid tonen om met het eigen lichaam, materialen, voorwerpen en technieken en technische systemen te experimenteren om er de mogelijkheden van te ontdekken - zich verwonderen over de mogelijkheden die men ontdekt door actief te exploreren en te experimenteren
- 2,5 - 12 Actief exploreren vanuit een innerlijke drang om te weten en te leren - vanuit een intentie experimenteren (om iets te weten te komen)
- 9 - 12 Door te onderzoeken en te ontwerpen nieuwe mogelijkheden ontdekken - willen experimenteren (vrij en gericht)

IVoc3

Onderzoeksvragen formuleren, naar een antwoord zoeken en bevindingen formuleren

- 7 - 12 Onderzoekend leren : zich laten inpalmen door nieuwe dingen uit de omgeving - onderzoeksvragen stellen - een onderzoeksuitkomst voorspellen - een onderzoeksstrategie bedenken en uitvoeren - experimenteren en exploreren - onderzoeksresultaten en bevindingen bundelen - verslag uitbrengen en een conclusie formuleren, een antwoord op de onderzoeksvraag geven - over het onderzoek en de resultaten en bevindingen ervan met anderen communiceren - met de resultaten en bevindingen aan de slag gaan

IVoc4

Alleen en met anderen kritisch reflecteren op ervaringen en bevindingen en daaruit leren

- 10 - 12 Een vooropgestelde planning of aanpak bijsturen waar nodig - voorbereiding en prioritering van taken beoordelen en eruit leren voor de volgende keer - de eigen werkstijl aanpassen waar nodig op basis van de aan de taak gestelde eisen van uitvoering - inschatten wat nodig is aan kennis, vaardigheden en inzichten om een taak uit te voeren - met anderen bespreken hoe men iets heeft aangepakt en samen suggesties formuleren voor inhoudelijke en procesmatige aanpassingen

IVoc5

Informatiebronnen hanteren

- 9 - 12 Gericht en systematisch informatie verzamelen - kritisch omspringen met informatiebronnen

Identiteitskaart van een boom

Het is een

zo ziet hij eruit

een blad

dit is een vrucht

vindplaats

alleenstaand

straat

park

bos

HET WEER

1 De temperatuur

Duid op het bijgevoegde blad de minimum- (m) en maximumtemperatuur (M) aan.

2 De luchtdruk

Noteer de luchtdruk.

3 De neerslag

Noteer de hoeveelheid neerslag.

Het weer vandaag

Teken zelf pictogrammen die weergeven hoe jij vandaag de luchtgesteldheid waargenomen hebt (zonnig, bewolkt, bewolkt met opklaringen, regen, mist, hagel, sneeuw, lichte wind, felle wind, storm, ...) of kruis ze gewoon aan.

Zonnig

Bewolkt

Bewolkt met opklaringen

Regen

Hagel

Mist

Sneeuw

Felle wind

Storm

WAARNEMINGEN

	maandag	dinsdag	woensdag	donderdag	vrijdag
luchtdruk					
neerslag					
					
					
					
					
					
					
					
					
					

‘Samen’ en ‘buiten’: uitdagingen voor de persoonsgebonden ontwikkeling

1. Van ‘ik’ langs ‘jij’ naar ‘wij’

In de eigen omgeving kan iedereen gemakkelijk op zichzelf terugplooiën: even in je kamer vertoeven, eigen keuzes maken, voor een deel de eigen tijd plannen en invullen. Daardoor ontstaat privacy: tijd en ruimte voor jezelf, voor je ‘ik’. Tijdens een meerdaagse in groep valt dat veelal weg: je bent zelden alleen, de planning is door anderen bepaald, je deelt alles met iedereen, eigen voorkeuren spelen minder mee. Je leeft dus minder vanuit je eigen ‘ik’ maar eerder vanuit ‘jij’ en ‘wij’. Voor kinderen werkt dat wel eens confronterend. Zij leren zichzelf namelijk van een andere kant kennen. Deze perspectiefwisseling is vanuit relationele vorming erg interessant en verdient om benut te worden. Dat kan op voorwaarde dat er leraren zijn die deze kans zien en bewust bespelen.

2. Een bad vol Zill-ige ervaringskansen

De openluchtklas is het onderwijsarrangement bij uitstek om de harmonische ontwikkeling, die Zill vooropstelt, te realiseren. Zowel de persoonsgebonden als de cultuurgebonden ontwikkeling van de leerlingen staan in de focus wanneer we met hen het bos, de duinen, de bergen, de stad, ... in trekken. Leren en leven verbinden door te leren aan en in de werkelijkheid is het motto. Krachtige leraren zullen in deze contexten diverse ervaringskansen, die zich spontaan aandienen, benutten en bijkomend nieuwe ervaringskansen creëren die inzetten op zowel zelfstandig spelen en leren, op geleid spelen en leren, op begeleid exploreren en beleven als op ontmoeten. Laten we dat even illustreren:

Ontmoeten

Tijdens de openluchtklassen worden de leerlingengroepen op diverse wijzen samengesteld: in kleine groep per kamer, in niveaugroepen tijdens buitenateliers of skilessen, per klas tijdens de leeractiviteiten, samen met andere scholen tijdens animatiemomenten ... Dat biedt heel wat kansen tot perspectiefwisseling waarbij eenzelfde leerling verschillende sociale rollen kan opnemen: een ideale experimenteerterruimte voor de socio-emotionele ontwikkeling!

Tijdens de openluchtklas kunnen leraren hun leerlingen aanmoedigen om in interactie te gaan met de mensen die ze ter plekke ontmoeten, zoals de gids, een kunstenaar, een toevallige voorbijganger, een boer, ... Een interview afnemen, hulp vragen bij het oplossen van opdrachten, boodschappen doen of de weg vragen: er zijn kansen te over. Het meerdaagse verblijf buiten de school laat leraar en leerling toe om op een andere wijze met elkaar in interactie te gaan. De ongedwongen sfeer nodigt uit tot gezellig samenzijn, tot het vieren van de teugels die in de schoolcontext al eens wat strakker aangehouden zijn. De vrije momenten binnen en buiten nodigen sowieso uit tot ongedwongen samenzijn en tot ontmoeting.

Begeleid exploreren en beleven

Wanneer de leerling en de leraar **samen** op onderzoek trekken, sporten of genieten van animatiemomenten spreken we van begeleid exploreren en beleven. ‘Begeleid’ houdt in dat er samen overlegd wordt over de aanpak van iets. Leerlingen en leraren genereren ideeën, gaan op in de ervaringen die zich aandienen en hebben een gelijke inbreng. Begeleid exploreren en beleven vindt plaats wanneer leraren en leerlingen samen eten, sporten, spelen en leren. De leraar zit dan tussen de leerlingen waardoor hij/zij de puls voelt die leeft in de groep. Zo kan zij/hij inspelen op en positief bijdragen aan de interactie. De leerlingen genieten van de aanwezigheid van de leraar die als vertrouwde volwassene dingen voorleeft en modelleert.

Geleid spelen en leren

Tijdens de openluchtklassen zijn er heel wat instructiemomenten waarbij een monitor of gids het leren van de leerlingen aanstuurt. Daardoor kan er ook systematisch gewerkt worden aan de ontwikkeling van vaardigheden en kennis. Denk maar aan de hockey-les, de ski-les, sportactiviteiten, outdoor-activiteiten ...

Ook wanneer leerlingen met een specifieke opdrachtenkaart het bos intrekken, via een geleide instructie een experiment uitvoeren op het strand, genieten van een geleide historische wandeling of opdrachten van de dorpsexplo oplossen en daar

bij steeds terugkeren naar een centraal punt waar de leraar nieuwe opdrachten geeft, spreken we van geleid spelen en leren. De leraar, animator of gids is dan prominent aanwezig en neemt de leiding.

Zelfstandig spelen en leren

Eigen aan zelfstandig spelen en leren is dat de leerlingen de touwtjes stevig in eigen handen hebben. Ze komen met een eigen idee, formuleren eigen doelen of leervragen en gaan op zoek naar een antwoord dat ze – eens gevonden – eventueel ook op eigen wijze kunnen presenteren aan andere leerlingen. De voorbereiding van een act voor het free podium in een kleine groep, het samenleven in de kamer, de tafelmomenten onder elkaar, een gezelschapsspel spelen: het zijn maar enkele van de vele mogelijke contexten waarbij de leerlingen onder elkaar hun plan trekken en de verantwoordelijkheid krijgen/hebben voor het eigen spelen, leven en leren.

Wel te onderscheiden, niet te scheiden

Bij deze ervaringskansen gaat het niet om gescheiden interacties. Ze vinden vaak tegelijkertijd plaats. Denk maar aan een animatieavond waarbij enkele animatoren de avond leiden (geleid spelen en leren) waarbij de andere leraren de kans krijgen om met hun leerlingen mee te doen, mee te genieten (begeleid exploreren en beleven). Of: een groepje leerlingen gaat vanuit een eigen onderzoeksvraag op zoek naar een antwoord en volgt daarbij een eigen strategie (zelfstandig spelen en leren) terwijl een andere groep hierbij ondersteund wordt door de leraar (begeleid spelen en leren). Terwijl kinderen in verschillende hoeken spellen spelen (zelfstandig spelen en leren), keuvelen enkele leerlingen met de leraar in de zithoek (ontmoeten).

Voor een harmonische ontwikkeling zijn leerlingen tijdens een openluchtklas gebaat bij een aanbod van onderwijsarrangementen waarin deze ervaringskansen veelvuldig en afwisselend worden aangereikt.

3. Doelen realiseren

Tijdens ontmoetende activiteiten zoals de busreis, het samen tafelen, het samenleven in de kamer, de spontane babbels tijdens wandelingen, een volksdans, een viering, zelfs tijdens een ruzie ontwikkelen leerlingen heel wat. We denken onder andere aan:

♥ SErv1

Zich engageren in relaties, daar deugd aan beleven en zich daarover uitdrukken

♥ SErv2

De verscheidenheid van mensen als een rijkdom ervaren en deze benutten

♥ SEgb1

Gevoelens en behoeften bij zichzelf en anderen beleven, aanvaarden, herkennen en in taal uitdrukken

♥ SEgb2

Bewust omgaan met gevoelens en behoeften en deze binnen aanvaardbare grenzen uiten. Zelfbeheersing ontwikkelen

♥ SEiv1

Zich inleven in anderen, andere standpunten en situaties, zonder de eigen identiteit te verliezen

♥ SEsb2

Gezond en liefdevol fysiek contact ervaren en erkennen als een basisbehoefte

🚩 IVzv1

Keuzes willen, durven en kunnen maken door betekenis te geven aan die keuzes en daar de verantwoordelijkheid voor opnemen

🚩 IVzv5

Op een constructieve manier met feedback omgaan

🚩 IVoc4

Alleen en met anderen kritisch reflecteren op ervaringen en bevindingen en daaruit leren

🚩 IVoz1

Initiatief nemen. Een eigen idee, beweging, project of activiteit enthousiast en volhardend vorm en inhoud geven

🚩 IVgv3

Bereid zijn steun te vragen en/of te geven om de eigen gezondheid en veiligheid, en die van anderen te bewaken

🚩 IVds3

Bijdragen aan een zinvolle samenleving waar een plaats is voor iedereen en respectvol omgaan met en zorgen voor de kwetsbare ander

📄 IKid1

Basisvertrouwen ontwikkelen

📄 IKid3

Zichzelf worden in verbondenheid met anderen

📄 IKlg2

De eigen levensbeschouwelijke en spirituele kijk verruimen door in ontmoeting en in dialoog te treden met anderen

📄 IKwn1

Gevoelig zijn voor wat zinvol, goed, schoon, waardevol... is voor zichzelf én voor anderen. Een persoonlijk geweten ontwikkelen

📄 IKvk1

Plezier beleven en voldoening ervaren bij spelen, leren en leven

WIJ VOELEN ONS HARTJE KLOPPEN

Na een woelig gesprek of na een minder geslaagd voorval kan een betrokken kind met zijn of haar beste vriend(in) deze activiteit uitvoeren. Dit geeft hen de kans om eens rustig te zoeken, te overleggen, samen te werken, ...Tijdens deze activiteit zijn ze voortdurend aan het praten, lachen, discussiëren, ... Kortom, ze krijgen nieuwe kansen en vergeten het minder geslaagde moment. Ze kunnen zelfs met hun oplossing naar anderen toe gaan. Na een groepsgesprek over gevoelens of na een tussentijdse evaluatie kan deze activiteit ook als verwerking dienen, individueel of per kamer. Dit kan ook een aanzet zijn tot het schrijven van een gedicht of vrije poëzie.

Vul bij elke foto een passend woordje in!

4-letterwoord

- ◆ BANG
- ◆ BLIJ
- ◆ BOOS
- ◆ LIEF

5-letterwoord

- ◆ KWAAD
- ◆ REUZE

6-letterwoord

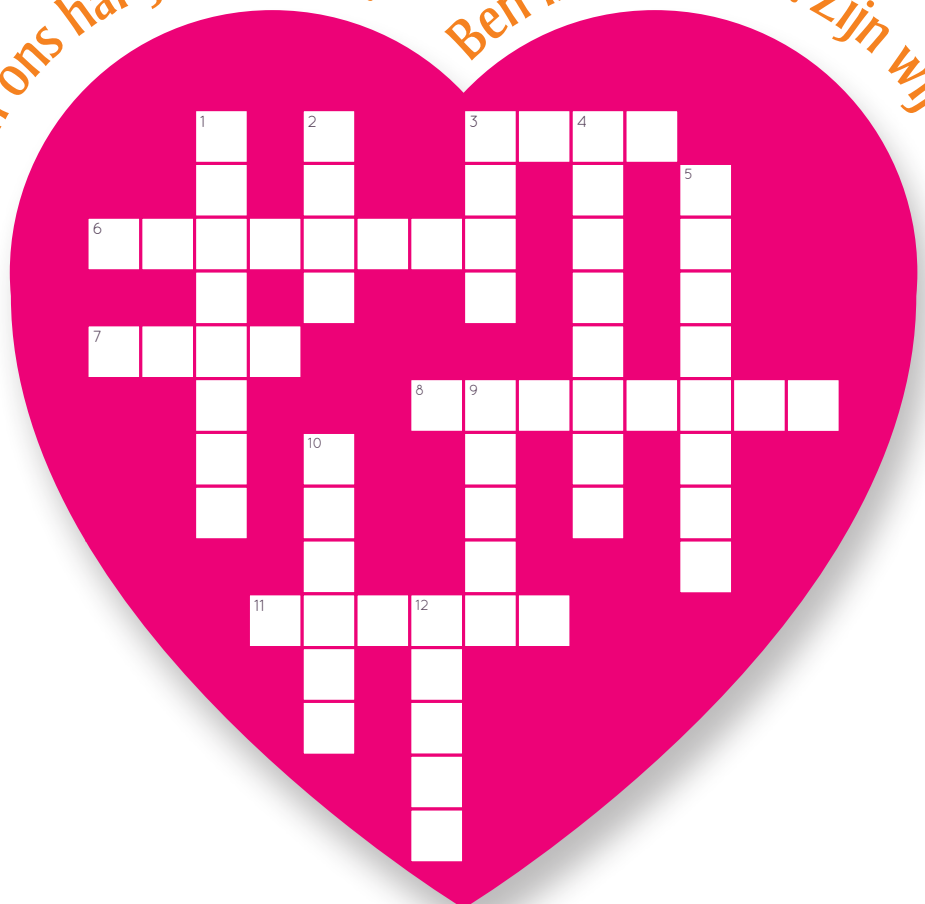
- ◆ LEKKER
- ◆ SPEELS

8-letterwoord

- ◆ OPGEWEKT
- ◆ SCHATTIG
- ◆ TRIESTIG
- ◆ VERLEGEN
- ◆ VERLIEFD

Wij voelen ons hartje kloppen!

Ben ik... Ben jij... Zijn wij... een beetje...

EN ALS WE EENS WILLEN DANKEN?

Een dankgesprek

Om een dankgesprek op te bouwen kan je volgende stappen volgen.

Elk kind schrijft een antwoord op:

- ◆ Wat heeft me verwonderd?
- ◆ Wat heeft me plezier gedaan, wat vond ik een leuke, fijne ervaring?
- ◆ Wat maakte ik mee en wat zal ik niet gauw vergeten?

We houden hier natuurlijk rekening met de leeftijd en de ontwikkeling van de kinderen. Het hoeft geen schrijfles te zijn.

In kleine groepjes (tot max. 7 kinderen) wisselen de leerlingen uit wat ze neerschreven. Een kind leidt het geheel. We zoeken vooral of er herkenningpunten zijn (twee kinderen met dezelfde ervaring, kinderen die zeggen: oh, ja!). Kinderen kunnen er ook een 'waarom' uitspreken.

We proberen om per groepje te komen tot één superervaring en dan communiceren we deze met de grote groep. De leraar begeleidt de leerlingen in deze communicatie en helpt hen om zich in te leven in de ervaring van de anderen. Positief is als ook de leraar deelneemt aan de communicatie. Eventueel werken we met grote flappen (rond verwondering - rond leuke ervaringen) en post-its.

De leraar/begeleider tracht dit te verdiepen tot een dankmoment. Dit kan een dankgebed zijn dat zich tot God richt. De leraar kan de kinderen ook uitnodigen tot een danklied.

Het is belangrijk dat er gezorgd wordt voor een sfeervolle omgeving (fakkel, lampje, stille ruimte, ...).

Enkele suggesties voor een avondsluiting

- ◆ Ga bij goed weer eens buiten: op het strand, in het bos, op het terras, ...
- ◆ Bespreek bijvoorbeeld:
Wat vond je leuk vandaag?
Was er iets minder leuk?
Was er iets verrassends voor jou?
- ◆ Zang: vriendschapslied/avondlied
- ◆ Noteer op een briefje
iets goeds van ...
iets minder goed
- ◆ Dankgebedje door een leerling
- ◆ Een avondwens formuleren
- ◆ Een groepje leerlingen stelt iets voor over hun dag
De vorm kiezen ze zelf:
collage
toneel
tekening
voorlezen van een zelfgeschreven tekstje

ICT – EEN GOED IDEE

Ook al is een computer tijdens een openluchtklas ver weg, toch is een meerdaagse uitstap een leeromgeving waar je op vele vlakken mediadoelen kan nastreven. De drie ontwikkelthema's mediawijsheid, mediageletterdheid en mediavaardigheid bieden zowel voor, tijdens als na de openluchtclassen heel wat mogelijkheden. Vanzelfsprekend horen de kinderen tijdens een openluchtklas zoveel mogelijk buiten te zijn. Genieten in de werkelijkheid i.p.v. op een scherm is zoveel waardevoller. Loskomen van het scherm van gsm of tablet blijkt voor vele kinderen moeilijk te zijn. Toch kunnen er verschillende apps tijdens een bos-, zee- of sneeuwklas nuttig zijn. Daarenboven dienen er zich ook voor en na de openluchtclassen veel opportuniteiten aan.

Vooraf kan je informatie verzamelen over de reisweg en de reisbestemming, uurtabellen lezen, prijzen vergelijken, afstanden berekenen, evenementen opzoeken en alles grondig digitaal voorbereiden. Tijdens de openluchtklas kan je digitaal aan de slag door het maken van foto's en filmpjes, de opname van een lied, een bericht aan de thuisblijvers en/of verslagen op een blog. Na afloop kan een presentatie gemaakt worden als verslagje voor de thuisblijvers en kan de klasblog nog verder aangevuld worden.

Ter plaatse zien we ook creatieve en muzische kansen voor bv. een fotografieworkshop over optisch bedrog of het opnemen van een slapstickfilmpje. Met apps als PeakFinder, Spoorzoeker, Leafsnap, XE Currency, Translate, Geocaching, routeplanners, ... ervaren de leerlingen dat mediamiddelen snel en veelvuldig evolueren.

Een veelheid aan werkvormen en technieken zijn dus voorhanden. Bij dit alles moet ook nagedacht worden over de echtheid van de informatie en over het belang van privacy. Kan iedereen zo maar foto's nemen van anderen? Waar worden die foto's bewaard? Wat zet je wel en wat niet op sociale media?

Wanneer digitale middelen worden gebruikt is ook het internet niet veraf. Het is goed daarover de nodige afspraken te maken. Want ondanks het feit dat de meeste sociale media in principe nog niet toegankelijk zijn voor ons jonge publiek, toont de realiteit een ander beeld.

De vraag of kinderen hun gsm mogen meenemen zal in vele scholen al veel nadrukkelijker klinken dan pakweg vijf jaar geleden. We geven je hier enkele pro's en contra's om je keuze te duiden.

- Vele kinderen hebben een eigen gsm. Het maakt deel uit van hun leefwereld
- In het kader van 'talentontwikkeling' kunnen wellicht andere kinderen eens in de schijnwerper treden
- De leraar kan de kinderen via hun gsm (bv. via WhatsApp) gemakkelijk informeren
- Leraren kunnen kinderen begeleiden in het correct leren omgaan met hun toestel:
 - bespreken van privacyregels en AVG
 - correcte berichtgeving en opzoekingsstrategieën aanleren
- Er zijn heel wat apps te vinden die zinvol kunnen gebruikt worden tijdens een openluchtklas:
 - hoogtemeter, kaarten, ...
 - herkennen van fauna en flora
 - maakt interactieve quiz mogelijk
 - gsm is ook een fototoestel, ...

- Niet overal is wifi, niet alle gsm's hebben al 4G
- De kostprijs van roaming (voor sneeuwclassen in Zwitserland) is nog altijd zeer hoog
- Hoe kunnen we op openluchtclassen veel gsm's opladen met een beperkt aantal stopcontacten?
- Er zullen verschillen tussen scholen optreden: de ene wel – de andere niet
- Wet op privacy en AVG:
 - Wie zet wat op welke sociale media? De juf/meester heeft niet altijd alles gezien wat er in de kamers wordt gefilmd
 - Wie is verantwoordelijk wanneer het fout gaat?
 - Vindt iedereen het fijn om constant gefilmd of gefotografeerd te worden?
 - Heeft de school een reglement rond AVG? Is dit ook vertaald naar openluchtclassen?
- Niet iedereen heeft al een gsm: onderscheid tussen 'have' en 'have not'. De druk om er toch één te hebben tegen de openluchtklas neemt toe
- Gsm bemoeilijkt het 'loskomen' van de thuissituatie, het groeien in zelfstandigheid
- Gsm kan heimwee bevorderen
- Ouders denken dat hun kind 'altijd' bereikbaar is...

EEN KLAS IN DE SNEEUW

Op skivakantie?

“Sneeuwklassen”, verbeter ik. “Het zijn sneeuwklassen, geen skivakantie.” Michaël en zijn echtgenote, Ellen, kijken me lacherig aan. “Euh, ja, juist” antwoordt hij, maar veel maakt het niet uit. Hun dochter Hanne gaat mee skiën. En dat is, ja toch, vakantie?

Ik moet denken aan het boekje dat ik jaren geleden las, over de Franse geneesheer Max Fourestier, die in januari 1953 met kinderen uit een verpauperde buurt van Parijs de bergen in trok. Leerlingen, meester, boeken en zelfs het schoolbord verhuisden voor een maand naar La Féclaz (tegen Chambéry). In de eerste sneeuwklassen komen elke voormiddag de zaakvakken aan bod. De namiddag is voorbehouden voor skilessen. Voor de leerlingen uit het arbeidersstadje Vanves is het een unieke ervaring. De zwart-wit-foto's van toen, zijn moeilijk te vergelijken met onze sneeuwklassen vandaag. Maar toch blijven het ‘sneeuwklassen’: onderwijsactiviteiten die de vrijblijvendheid van de vakantie overschrijden.

Toegegeven, het gaat wel om onderwijs met een bijzondere aanpak: een poging om de schoolpraktijk dichterbij de realiteit te brengen. Daarbij wijzig je niet enkel de inhoud van het onderwijs, maar ook de wijze van leren en onderwijzen.

Thematisch en geïntegreerd lesgeven

Al van in onze lerarenopleiding heb je het geleerd: de doelstellingen in onderscheiden leergebieden. En zelfs met het ZILL-leerplan kan je sommige ontwikkelvelden cursorisch ontwikkelen, als een reeks lessen zoals de handboeken ons aangeven. Op zich is dat niet verkeerd. Je hebt een relatief houvast aan de structuur van de te bereiken doelen en de vooropgestelde leerlijnen.

Sneeuwklassen daarentegen wijken bijna vanzelfsprekend af van die louter cursorische behandeling van leerstof. Je activiteiten krijgen een eigen, lossere structuur en informele aanpak. Misschien verlies je als leraar dan wel wat overzicht. Of althans de illusie dat je op elk moment van de dag weet wat de kinderen feitelijk leren. Maar daarnaast win je in elk geval een grotere betrokkenheid van de kinderen. De hogere realiteitswaarde en de directe ervaring doorbreken de ‘gewone’ dagelijkse klaswerking en wekken interesse bij de kinderen.

Dat wil dus niet zeggen dat er geen formele doelstellingen worden nagestreefd. Of dat er geen enkele band zou zijn met de cultuuroverdracht die we op school beogen. Sneeuwklassen zijn dus geen verzameling van vrijblijvende activiteiten. Ook in jouw school zullen de activiteiten aansluiten bij de globale onderwijsvisie en het concrete project dat je als schoolteam wil realiseren. Sneeuwklassen hebben dus wel degelijk een doel.

Dichter bij het leren en het leven van de kinderen

Daarenboven spreken de diverse activiteiten onze kinderen op verschillende domeinen van hun ontwikkeling aan: fysiek, sociaal, emotioneel, cognitief, moreel,... Zeker, in het basisonderwijs heb je als leraar al de mogelijkheid om de hele ontwikkeling van leerlingen breed te ondersteunen. Leerplannen zijn niet louter cognitief ingevuld. Ze beklemtonen ook andere vormingsaspecten. Aangepaste schoolboeken en nieuwe werkvormen spelen hier op in. Toch stel je vast dat initiatieven zoals sneeuwklassen je hier nog meer mogelijkheden bieden. Buiten het dagelijks dwingende ritme van de schoolbel, de fysieke ruimte van klas en school, ontdek je ineens een aantal ongekende interesses of vaardigheden van

je leerlingen: *Jana blijkt heel ondernemend te zijn, Ellen kan al skiën, Jonas vertelt honderduit over zijn grootvader die violen bouwt.*

Het feit dat je gedurende een aantal dagen intens met elkaar samenleeft, zorgt er tevens voor dat je inzicht krijgt in de dagelijkse levensstijl van de kinderen. Je begrijpt waarom kinderen bepaalde dingen op die wijze aanpakken. Van opstaan tot slapen gaan zie je de kleine verschillen, ervaar je de sociale banden en vriendschappen, maar ook de conflicten, en leer je ze met elkaar om te gaan.

Meer nog dan in de schoolse omgeving zijn de sneeuwklassen een uitgelezen kans om te werken aan een aantal ontwikkelvelden die in de afgelopen jaren minder aan bod kwamen. Of misschien kan je sommige eens wat extra in de verf zetten. Ik denk bijvoorbeeld aan ontwikkelthema's binnen de socio-emotionele ontwikkeling en activiteiten die meer ingaan op de ontwikkeling van initiatief en verantwoordelijkheid bij de leerlingen. Heel wat kinderen zijn voor het eerst iets langer van huis weg. Voor hen kan het een aanzet zijn om meer zelfvertrouwen op te bouwen, zelfstandig keuzes te leren maken en bewuster om te gaan met hun eigen gevoelens, of waar nodig ook hulp te kunnen vragen. Hoe gaan ze om met hun medeleerlingen? Hebben ze ook respect voor de anderen? Voor hun gevoelens? Kan je activiteiten ontwikkelen die hen confronteren met leiderschap, of waar nodig misschien volgzzaamheid en kritische houding?

Ook als leraar van deze groep leerlingen word je breder aangesproken. Je bent niet alleen de juf of de meester. Je wordt een bredere referentiefiguur voor deze jonge kinderen. En dat geeft je weer motivatie en tevredenheid bij het dagelijkse werk als onderwijzer.

Teamwerk

De sneeuwklassen organiseer je meestal in een team. De betrokkenheid van leraren, zorgcoör-

dinator, leraar bewegingsopvoeding, directeur, maakt het tot een project van de hele school. Het is daarom essentieel om hen van bij het begin van het project aan te spreken zodat er een gelijkgerichtheid is in visie op sneeuwklassen. De inspiratie van elkeen is verrijkend voor de inhoud, de vorm en de organisatie. Met een team kan je in de loop van het proces de verantwoordelijkheden voor de diverse onderdelen verdelen. Dat maakt het werk wat lichter.

Al vlug zal je merken dat het project enthousiasme – maar ook kritische bedenkingen – uitlokt bij anderen. Niet in het minst bij de ouders. Daarom is een open communicatie met hen over de wenselijkheid en de haalbaarheid van sneeuwklassen een must. Praat met hen over de financiële contouren, de inhoud van het programma, de wijze waarop ze kunnen communiceren met hun kinderen, de concrete organisatie, de individuele zorgen die ze hebben. In een later stadium win je daardoor heel wat steun voor het project.

In een aantal gevallen is het ook mogelijk om stagiairs van de lerarenopleidingen in te schakelen. Als je hen de kans geeft om zichzelf te ontplooiën, iets te tonen van hun vaardigheden of gewoon eens over hun opleiding te vertellen, dan kan je er ook zelf veel van opsteken. Welke nieuwe activiteiten krijg je te zien? Waaraan wordt er extra aandacht besteed? Wellicht biedt dit voldoende stof tot nadenken.

Kindgericht

De uiteindelijke doelstelling blijft het leren van het kind. En daar zet je alles op in. Voor vele leerlingen is het een orgelpunt op het einde van een schoolloopbaan in jouw school. Het mag dan wel eens iets speciaal zijn. De ideeën die we jou hierbij aanreiken zijn dan ook niet enkel 'uit te voeren' activiteiten. Beschouw ze als een aanzet om creatief om te gaan met hoe sneeuwklassen er echt kunnen uitzien.

Marc

EVALUATIEVERSLAG OPENLUCHTKLAS

1. Datum openluchtklas: van tot

2. Plaats:

3. Deelnemende klassen en leraren:

.....

.....

.....

4. Aanwezige leerlingen: op

5. Pedagogisch-didactische opvang van de thuisblijvers:

.....

.....

.....

.....

6. Kadert deze openluchtklas in het SchoolWerkPlan? Verwijzing (art., blz.,punt, ...) of korte toelichting:

.....

.....

.....

.....

7. Welke cultuurgebonden doelen uit het leerplan heb je specifiek nagestreefd?

.....

.....

.....

.....

8. Welke vooropgestelde doelen (persoons- of ontwikkelingsgericht) heb je bereikt? Welke niet? Heb je hier een verklaring voor?

.....

.....

.....

.....

9. Hoe heb je tijdens deze openluchtklas bijzonder aandacht besteed aan de zorgkinderen?

.....

.....

.....

.....

10. Welke werkvormen heb je gebruikt die in het gewone klasleven minder aan bod komen?

.....

.....

.....

.....

Gedateerd en ondertekend door de begeleidende leraren en de directie.

.....

.....

evaluatie

ik vind de
openluchtklas ...

